

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Заттық-дамытушы ортаның балаларды әлеуметтендірудегі орны

ЖАРИЯЛАНДЫ
07.04.2024СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/152212/>

Заттық-дамытушы ортаның балаларды әлеуметтендірудегі орны.

Ибраева Макпал Кенжебековна

Баланың әртүрлі іс-әрекетін қамтамасыз етеді, оның жеке белсенді іс-әрекетінің негізін құрайды. Алайда, ойын мектеп жасына дейінгі баланың негізгі қызметі ретінде маңызды рөл атқарады. Ойындар балаларды мектепте оқуға дайындайды, бұл әр адамға қажет жеке сапа көрсеткіштеріне алғашқы қадам. Коммуникативті мәдениетті жүйелеу үшін қажетті ойын әрекетін ұйымдастыру баланың шығармашылық қиялын қалыптастырудың Заттық-дамытушы ортасы ерекше орынды қажет етеді. Оның мазмұны ойынның сипатына, рөлдерді таңдауға және бөлуге ықпал етеді:

— мектепке дейінгі ұйымдағы пәндік-дамыту орталығы:

— мектепке дейінгі білім беру-адамның үздіксіз білім беру жүйесіндегі бірінші кезең.

— мектепке дейінгі білім беру сапасы, білім беру қызметтерінің сапасы көптеген шарттармен қамтамасыз етіледі.

Мақсатты жағдайлар мектеп жасына дейінгі балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес пәндік-дамыту ортасын ұйымдастыруды міндеттейді.

Мектеп жасына дейінгі балаға пәндікортаға не қажет? Адамның дамуының нақты кезеңдерінде оның қажеттіліктерін қамтамасыз ету. Шоғырланған орта жағдайындағы іс-әрекет баланың белсенділігін, қоршаған ортаны еркін білуге деген қызығушылығын, танымдық қабілеттерін шығармашылық білдіруге деген ынтасын қалыптастырады.

Бұл кеңістіктің мөлшері мен ұйымдастырылуы баланың жас ерекшеліктеріне байланысты. Неліктен пәнді дамыту ортасы тәрбиешіге мұқтаж? Бұл мұғалімге мектеп жасына дейінгі баланың жеке және жалпы дамуын жүзеге асыруға өте сапалы көмек. Заттық-дамытушы ортасы балалардың әртүрлі және мақсатты белсенді әрекеттерінің көптеген мүмкіндіктерін жүзеге асыру мақсатында құрылады. Тәрбиешіге балалардың

іс-әрекетін ұйымдастыруда арнайы кеңістік ретінде қызмет етеді, тәрбие процесіне ықпал етеді.

Тәрбиешінің қызметі мектеп жасына дейінгі балаға өз қаражатын пайдалана отырып, пәндік-даму саласын және оған тән қасиеттерін анықтауға және дамытуға дербес көмек көрсетуден тұрады. Сондықтан балабақшада өзін-өзі дамытуға және мектеп жасына дейінгі баланың шығармашылық іс-әрекетін оқыту жүзеге асырылатын ортаны ұйымдастыруға ерекше назар аударылады.

Тәрбиеші арнайы әзірленген заттық-дамытушы ортада білім беру процесін ұйымдастырудың әртүрлі әдістерін, формаларын қолдануы керек. Тәрбиешінің мақсаты мектепке дейінгі мекемеде тәрбиеленушінің жеке шығармашылығын қалыптастыруды жүзеге асыру үшін көп деңгейлі, көпфункционалды пәндік-дамыту ортасын құру.

Мектеп жасына дейінгі балалардың жеке басын дамытудың негізгі құралдарының бірі-қоршаған орта. Қоршаған орта-баланың жаңа білімі мен әлеуметтік тәжірибесінің қайнар көзі. Мектепке дейінгі ұйымдағы пәндік кеңістік тек іс-әрекетті ғана емес, сонымен қатар мектеп жасына дейінгі баланың тәуелсіз қызметін, өзін-өзі тәрбиелеуді қамтамасыз етеді. Баланы өнерге үйрету кезінде ересектер тұлғаның эстетикалық және моральдық дамуына, оның «өнерді ізгілендіруге және бірге ләззат алуға» ықпал етеді. Тұлғаға бағытталған модельдің принциптері мектепке дейінгі ұйымның даму ортасын құрудың келесі принциптерін қамтиды:

- өзара әрекеттесу аралықтары, орналасқан жері;
- белсенділік, шығармашылық;
- тұрақтылық-ұтқырлық;
- жылдам және оңтайлы;
- қоршаған ортаға әсер ету, әр бала мен ересек адамның жеке жайлылығы және сезімтал жайлылығы;
- қоршаған ортаны эстетикалық ұйымдастырудағы таныс және ерекше элементтердің үйлесімі;
- ашықтық-жабықтық.

Заттық-дамытушы ортасын құрудың зерттелген ұстанымдары туралы айта отырып, авторлар мынадай қорытынды жасады: «балалар ұйымында ортаны ұйымдастыру аймақтың сәндік-қолданбалы өнеркәсіптік мәдениетінің сипаттамалық ерекшеліктеріне негізделген, фольклор элементтері тарихи түрде осы аймақпен байланысты. Бұл, әрине, балалардың бойында патриоттық сезімді, өз Отанына деген мақтаныш сезімін, «кіші отанға» деген түсіністік пен сүйіспеншілікті қалыптастыруға көмектеседі.

Заттық-дамытушы ортасы келесі талаптарға сай болуы керек:

- жаңа құралдар мен өзгерістерге ашық және икемді болуы;
- тартымды, ақпараттық, әр түрлі қызметі;
- құралдар курс мазмұнына сәйкес біріктірілген және әмбебаптылығы;
- ересектер мен балалардың бірлескен өзара іс-қимылын бірлескен ұйымдастыру қажет.

Баланы жан-жақты тәрбиелеу, оның дүниетанымын дамыту, заттық-ортаны түсінуді дамыту және еңбек қызметіне енгізу-балабақшалардағы барлық топтар үшін бірдей ортақ міндеттер. Мектеп жасына дейінгі балалардың ой-өрісін кеңейтудің негізгі мақсаты-қоршаған орта мен табиғи құбылыстарды бақылау. Заттық-дамытушы ортаның жұмысында баланың танымдық, сенсорлық қабілеттерін дамыту, қоршаған әлеуметтік өмірдің шындығын, табиғат тамшыларын бақылау басты рөл атқарады. Бұл жұмыс барысында балалар мен тәрбиеші әр пәннің атауын, сапасын, қажеттілігін түсіндіреді. Балаға тақырыптың атын сөзбен айтуға үйретеді. Қоршаған қоғамдық өмірдегі өлі, тірі табиғат құбылысын байқау кезінде баланы пәндік ортаға тартатын әрбір объектіні ауызша білдіру және түсіндіру қабілеттерін дамыту көзделеді.

Мектепке дейінгі ұйымдардың топтарында заттық-дамытушы ортасын ұйымдастыру кезінде күрделі, көп қырлы және жоғары шығармашылық қызмет қажет. Өйткені ойыншықтардың әртүрлілігі баланың дамуының негізгі шарты емес. Сондықтан тәрбиешілер допты дұрыс жабдықтауы керек.

Мақсатты ұйымдастырылған заттық-дамытушы ортасы баланың үйлесімді дамуы мен тәрбиесінде үлкен рөл атқарады. Дұрыс ұйымдастырылған заттық-дамытушы ортасы балаларда қуаныш сезімін, балабақшаға жағымды эмоционалды қатынасты, оған келуге деген ұмтылысты тудырады, жаңа әсерлер мен біліммен байытады, белсенді шығармашылық белсенділікті қалыптастырады, мектеп жасына дейінгі балалардың интеллектуалды және әлеуметтік дамуына ықпал етеді.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimgger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.